

Eesti Uuringukeskus

**Noorte riskikäitumise vähendamine liikluses
Fookusgrupiuring**

Uuringu lähtekoht

- Noortega seotud liiklusõnnetustes on rohkem kannatanuid kui üle 30-aastaste seas.
- 15-26 aastaste liiklejate õnnetustega seotud vigastuste (41%) ja hukkunute (38%) osakaal on suurem kui selles vanuses noorte osakaal (30%).
- Jalakäijaõnnetuste arv hakkab pärast 15. eluaastat kiirelt vähenema, kuid oht õnnetusse sattuda jalgratturina püsib kõrge veel mitu aastat.
- Suurim oht mopeediga õnnetusse sattuda on vanuses 15-17.
- 2014. aastal oli 15% inimkannatanuga liiklusõnnetusse sattunud noortest sõiduautojuhtidest juhtimisõiguseta. Õnnetused sagenevad eelkõige 18-20-aastaste sõiduautojuhtidega, samas vanusegrupis on enam ka juhtimisõiguseta juhte.

Uuringu eesmärk

- Välja selgitada noorte liiklusohutusalane teadlikkus ja hoiakud;
- uurida, kuidas noored ise kirjeldavad oma ohuteadlikkust liikluses (näiteks juhiloata juhtimine, joores juhtimine, sellise juhiga autosse istumine kaasreisijana);
- millisena õpilased ise tunnetavad Maanteeameti koolituse mõju nende käitumisele, hoiakutele, teadmistele;
- mis on need tegurid/faktorid, mis noort liiklejat kõnetavad ja motiveerivad liikluses ohutult käituma;
- võrrelda andmete erisusi järgmiste faktorite lõikes: koolitusel osalenud/mitteosalenud noored; erinevaid koolitusi saanud noored; eesti ja vene noored

Uurimisküsimused

- Millised on noorte väärtused ja hoiakud liikluses liigeldes?
- Kes on noorte liikluskäitumise eeskujud ja mõjutajad?
- Kas noored liiklevad seltskonnas ja üksi erinevalt? Kuidas?
- Millised on noorte liiklusalased teadmised ja hoiakud jalakäijana, mopeedijuhina, kaasreisijana, kutsekoolides lisaks ka autojuhina.
- Kas noored tunnevad õiget käitumismudelit ohu korral? Kas noortel on julgus sekkuda, et ennetada liiklusohutlikku olukorda?
- Milline on tagasiside Maanteeameti koolitusele?
- Millisena õpilased ise tunnetavad koolituse mõju nende käitumisele, hoiakutele, teadmistele? Kas noorte hinnangul oli erisust tema liiklusalastel hoiakutel ja käitumisel enne koolitust ja pärast koolitust?

Sihtrühm

9. klasside õpilased

- Osalenud riskivältimise koolitusel (Harjumaa, eesti keeles)
- Osalenud riskivältimise koolitusel (Tartumaa, eesti keeles)
- Osalenud riskivältimise koolitusel (Harjumaa, vene keeles)
- Ei ole osalenud riskivältimise koolitusel (Harjumaa, vene keeles)
- Ei ole osalenud riskivältimise koolitusel (Tartumaa, eesti keeles)

11-12. klass, kutsekoolide II-III kursused

- Osalenud riskivältimise koolitusel (Tartumaa, eesti keeles)
- Osalenud riskivältimise koolitusel (Ida-Virumaa, vene keeles)
- Ei ole osalenud riskivältimise koolitusel (Ida-Virumaa, vene keeles)
- Ei ole osalenud riskivältimise koolitusel (Tartumaa, eesti keeles)

Jalakäijana liiklemine

Mida noored peavad ohtlikuks jalakäijana liiklemisel?

- Helkurita liiklemine

Ja kui helkurit ei ole, siis on hästi ohtlik, eriti praegu, kui hommikul on väga pime. Kui me koolist koju lähme on ka kohe varsti pime. Tänapäeva noored armastavad väga palju käia tumedates riides. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

See, kui helkurit ei kann, see on nagu igal aastaajal. Me just sõitsime koju ja siis mingisugune inimene kõndis tee ääres ja nägime viimasel hetkel teda. Täiesti must kogu. Selles mõttes helkur on hästi tähtis. Põhimõtteliselt koolist pimedas lähed ja kui sul midagi ei ole. Sina võib-olla jah näed seda autot, kui oled tee ääres. Kus sa tead, mis sellel autol juhtuda võib, tõmbab võib-olla külje ette, sõidab sulle otsa. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, suurlinn)

- Mõned noored on teed ületades väga ettevaatlikuks muutunud, sest auto võib ettearvamatult käituda

Kooli minnes on üleminek. Ma läksin üle tee ja reeglite järgi auto pidi peatuma. Autosid ei olnud. Hakkasin liikuma, ja kuskilt järsku sõitis auto, ja auto liikus suure kiirusega. Kui ma ei oleks hüpanud teelt kõrvale, siis oleks jäänud auto rataste alla. (koolitusel mitteosalenud tüdruk, vene keel, linn)

Päris tihti ma näen kaugelt, et nad tulevad suure hooga, aga ma ennetan seda ohtu, siis ma pigem ei lähegi sinna tee peale, sest ma ei tea, kas nad jäävad pidurdama või mitte. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

Kui üle tee lähed, siis pead olema päris veendunud ikkagi, et keegi otsa ei sõida sulle. See on kõige tähtsam. Pigem on mõttekam jääda kõnniteele ootama ja lasta see hull nõ minema, kui proovid, et järsku ta pidurdab. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, suurlinn)

Ei ole mõtet minna, ületada teed, et sinul on õigus, sest kui temal võib-olla tõesti midagi on või ta lihtsalt ei märka sind, siis pärast on õigustest poogen, kui sa kuskil haiglas oled. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, suurlinn)

Näiteks bensiinjaama juures on koht, kus autodele põleb roheline tuli jalakäijatele ka. Siinsamas autodele põleb roheline tuli ja jalakäijatele ka. Autojuhid peaksid keerama ja seisma jääma, et lasta jalakäija üle tee, aga mõned ei täida seda kohust. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, suurlinn)

- Üksi liigeldes võib tähelepanematuse tõttu teeületus ohtlik olla (ei pane liiklust tähele)

Kord kuus ikka. Mul kooli juures küll oli nii, et lihtsalt olin üks ja siis ma lihtsalt hakkasin minema punase tulega, siis mu klassivend juhuslikult oli mu selja taga või kõrval, ja siis ta tõmbas mu jõuga tagasi. Ja siis tuli auto. Ma oleks nagu realselt auto alla kõndinud. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

Mida noored peavad ohtlikuks jalakäijana liiklemisel?

- Üksi liigeldes võib kõrvaklapid kõrvades teeületus ohtlik olla

Klassiõde läks üle tee, kõrvaklapid peas ja auto sõitis talle otsa. Ta lamas maas. Siis teda viidi ära haiglasse. Hiljem oli ajalehes sellest juttu. Kirjutati, et noh... saa terveks, tüdruk. Minu meelest, kõik saavad aru, et ta oli ise süüdi. Sest minna üle tee, kapuuts peas, kõrvaklapid kõrvas. Ei vaata üldse paremale ja vasakule... Need on tema enda probleemid, mitte autojuhi omad. (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, Maardu)

- Sõprade seltskond läheb üle tee veendumata, et teeületus on ohutu

Kui sa oled kambaga, siis sa tahad seltskonda sulanduda. Mõnikord on nii, et üks läheb ja teised siis... nagu: „Oi, me ei vaadanud, kas auto tuleb või mis tuli põleb!” Aga kõik läksid sellepärast, et see üks läks esimesena. Ja siis, kui keegi läheb vales kohas või punase tulega üle tee, siis sa tahad ise ka olla nii kihvt. Muidu siis kõik teised on juba ära läinud, aga sina seisad seal, ootad rohelist tuld (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, Maardu)

Autojuht märkab gruppi rohkem, et seal on mingid rumalad inimesed ja siis ta nagu teadlikult on ettevaatlikum, kui ta näeb gruppi. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tartu)

- Liikluses joostes võib noor joosta ettevaatamatult teele

Lasnamäel tüdruk pani politsei eest jooksu, jooksis teele. See tüdruk ise oli süüdi selles, et üritas politsei eest ära joosta. Ta oleks võinud hoopis teisele poole joosta või siis tunnistada oma süüd, vanemad nagunii saaksid teada, et ta suitsetab (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, Maardu)

- Sõbraga trammi tagant üle tee minnes ei märka vastassuunast tulevat trammi

Ma tulin koos oma sõbraga kaks peatust peale Balti jaama trammi pealt maha ja siis hooletuse pärast ma oleks peaaegu jäänud teisel pool trammi alla. Läksin mööda ja siis ei märganud trammi. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

- Libeduse tõttu võivad autod jalakäijale ülekäigurajal otsa sõita

Mõni auto libiseb. Lähed nagu ülekäigurajalt ja siis keegi hakkab pidurdama, kui on libe, ja pidurdab ja siis ta pidurdab... (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Ülekäiguradasid, sealhulgas valgustatud, on liiga vähe

Näiteks ma käisin enne ...tänaval koolis. Seal oli see ristmik, seal ei olnud ühtegi ülekäiguteed ja ma peaaegu iga hommik, kui ma kooli läksin, see ei olnud üldse ebatavaline, et ma oleksin peaaegu auto alla jäänud või lihtsalt auto ei peatu, või peatub korraks, aga siis hakkab kiiresti ära sõitma. Mitte otseselt koolimaja ees, aga hästi lähedal. Ja see oli, seal siiski käis lapsi läbi, tulid koolist või läksid kooli, aga seal ei olnud ühtegi ülekäiguteed. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

Tänavavalgustid võiks kauem põleda. (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Hiljaks jäädes punase tulega üle tee jooksmine
- Pimedas üle autotee minemine

Kuidas ohte välditakse jalakäijana?

- *Saada aru, et reguleerimata ülekäiguraja ees autojuht ei pruugi peatuda. Ja seal, kus ka valgusfoorid on olemas, ikkagi vaadata paremale ja vasakule, sest auto võib tulla. (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, linn)*
- *Olla ise tähelepanelik ja korralik teel ja tänaval. Ja mitte oodata, et keegi laseb sind üle tee, tuleb ikka veenduda selles. (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, linn)*
- *Käia mööda ohutut kõnniteed. (koolitusel osalenud poiss, vene keel, linn)*
- *Maanteel kõndida vasakus teeääres autodele vastu (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, suurlinn)*

Väga palju toodi intervjuudes välja ka, et

- Tuleb kanda helkurit ja heledaid riideid
- Ohu korral takistatada sõpra tee peale astumast
- Jalakäijana tuleb arvestada, et sõidukijuht ei pane tähele ning tuleb olla ettevaatlik olukordades, kus jalakäijal on eesõigus

Kas grupis liigeldakse jalakäijana teistmoodi kui üksinda?

- Grupis liiklemist jalakäijana peavad noored ohtlikumaks, kui tähelepanelikult üksi liiklemist.

Grupis on kindlasti see, et tähelepanu on veits hajutatud. Et sa ei pane tähele nii palju seda, mis ümber toimub, et sa siis ilmselt oled natuke hooletum liikluses. Mul endal on olnud ka niimoodi, et ma jalutan kuskil ja räägin mingi sõbrannaga juttu ja ei pane tähelegi... no üks meist ikka paneb. Sest tähelepanu on kindlasti hajutatud. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

Sõpradega võib-olla sa ei pane tähele ka nii palju, kui sa räägid juttu (koolitusel mitteosalenud tüdruk, eesti keel, suurlinn)

- Samas kõrvaklappidega muusikat kuulates või oma mõtetes olles liiklust jälgimata teed ületada võib olla üksinda ohtlikum, kui grupis liigeldes, sest grupis saab keegi sind päästa.

See oleneb tõesti, kummas on nagu lihtsam. Siis sul on rohkem inimesi ümber, siis arvatakse, et sinu tähelepanu on rohkem laiali. Üksinda sa võid kuulata muusikat ja olla telefonis, see on ka ohtlik. Seal ei ole kindlat reeglit, et kui sa kõnnid üksi, siis on väiksem võimalus jääda auto alla. See täiesti oleneb. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, suurlinn)

- Mõnikord võivad noored olla eeskujuks teistele grupiliikmetele

Siis, kui on väikseid lapsi, olen valgusfoori taga ja punane tuli on, siis mina proovin mitte üle minna. (koolitusel mitte osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

Mu õde just sai load ja siis ikka autos jälgin ka nagu oleksin ise juht: aa, et siin on jalakäija tee, vaata ette! (koolitusel mitte osalenud tüdruk, eesti keel, suurlinn)

Kui bussipeatuses mingid väiksed sellised, algklassi omad lihtsalt mängivad telefonides ja peaaegu, et lähevad bussile ette, siis hoiatan neid (koolitusel mitte osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

Taustatunnuste lõikes ei selgunud erinevusi selles osas, kas liikluses liigeldakse üksi või grupis.

Jalgratta ja mopeediga sõitmine

Eesti Uuringukeskus

Ohtlik liiklemine jalgratta ja rolleriga

- Grupis jalgrataste ja rolleritega liigeldes teavad noored rohkem ohtlikke olukordi kui üksi sõites
- Põhikooli viimastes klassides on eelkõige poistel kalduvus jalgrataste ja rolleritega nõ 'vägitegudele', millega eakaaslate tunnustust soovitakse teenida
- Gümnaasiumi klassides eelistatakse sarnaseid liiklusrikkumisi teha autoga
- Tüdrukute seas leidub vähem riskeerivat liiklemist, reeglina kardavad nad õnnetusi rohkem, kui poisid ja on viga saanute suhtes empaatilisemad
- Koolitusel osalenute ja mitteosalenute vahel erinevusi hoiakutes näha ei olnud

Ohtlik liiklemine jalgratta ja rolleriga

- Moppeediga sõidetakse ilma juhiloata

Ma arvan, et autoga isegi ei sõideta nii palju ilma lubadeta, kui moppeediga. Sellega võib-olla pole nii palju oskusi tarvis. See on nagu lihtsam võib-olla. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

Ma elasin väikeses linnas paar aastat tagasi, seal oli see täiesti okei, et ei olnud. Rolleriga sõideti, kellelgi polnud lube ja sõitsid kõik ringi ja mõtlesid, et midagi ei juhtu. Ühekorra mul üks tuttav kukkus. Õnneks tal oli õnnelik õnnetus. Tulid ainult sellised kergemad vigastused. Aga sellest ta õppis väga palju. Isegi see, et ta arvab, et ta oskab sõita, siis see ei tähenda mitte midagi. See oli täiesti okei, et polnud kellelgi lube ja sõideti enda arvates. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

- Usutakse, et kui rahulikult sõidad, siis politsei ei kontrolli juhilube

See võimalus vahele jääda on nii väike, eriti kui normaalselt sõidad või niimoodi. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Sõidetakse turvavarustuseeta

Sõidetakse kolmekesti rolleritel. Ilma turvavarustuseeta. Purjuspeaga. (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

Sõidetakse turvavarustuseeta, kuna see ei ole äge. No ikka samad põhjused. Võib-olla on see kohati liiga kallis kah. Kui sa mingid püksid pead ostma ka. Ma tean see on mingi paarsada euri. (koolitusel mitte osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Vahetult peale punase tule süttimist rattaga üle tee kiirutastamine

Oli nii, et sõitsime Riia mäest alla sõbraga. Mina siis olin keskel. Ja siis läks punaseks. Mõttlesin, et jõuame. Siis hakkasid just nagu autod sõitma. Sõber pidurdas ees. Ma sõitsin temale otsa. Siis sõber täiskiirusega tagant ja siis me lendasime tee peale. Aga õnneks autot ei tulnud. (koolitusel mitte osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Rahvarohketes kohtades jalgrattaga sõitmine

Bussipeatustes on see, et nad on üldjuhul hästi kitsad ja inimesi tuleb bussist välja. Seal tekib hästi palju ohtlikke olukordi. Bussijuhid ka vihkavad rattureid. (koolitusel mitte osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Kõrvaklappidega sõitmine ja muusika kuulamine

Autoga liiklemine

Ohtlik liiklemine autoga

- Autoga liiklemise hoiakutes on märgata koolitusel osalenute ja mitteosalenute seas erinevusi – hulljulgest autoga liiklemisel on koolitusel mitteosalenute seas rohkem, nende riskitaluvus on kõrgem kui koolitusel osalenutel, usuvad rohkem et midagi ei saa juhtuda
- Poisid on loomupäraselt riskialtimad testima auto vastupidavust – tüdrukud püüavad rohkem riske vältida ja turvaliselt liigelda
- Šokeeriv koolitus on pannud noori rohkem mõtlema võimalikele tagajärgedele, kas nad soovivad ennast ratastooli sõita, sõbra surnuks sõitmise süümeepiinaga jms Sealjuures kõige suurem positiivne mõju on poiste hoiakutele, sest tüdrukud üldjuhul ei ole valmis sellisteks riskideks nagu poisid
- Sõpradega koos autoga sõites on märgata riskeerivamat käitumist, kui üksi sõites
- 9. klassi õpilased kirjeldavad oma kogemusi pigem jalakäijana, gümnaasiumi noored ja vanemaealised juba auto või rolleri juhina.

Ohtlik liiklemine autoga

- Juhiloata sõitmine tuleb noorte mugavusest – autoga saab kiiremalt ja mugavamalt kohale

Tegelt neid noori on ju päris palju, kes on just load kätte saanud ja hullult kihutavad, sõidavad hästi ülbelt (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

Sest inimestel on lõbus, nad tahavad koos hästi mõnusalt aega veeta ja pidu panna... Istusid koos autosse, võeti isa auto ilma luba küsimata, võeti võtmed ja mindi, lõbus on, aga siis pärast hukuvad, sõidavad vastu puud või... (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, linn)

Mu sõbra õde on mingi 17 ja tal ei olnud lube. Siis ta lihtsalt tuli mu sõbrale trenni järgi. Ma läksin koju ja siis nad sõitsid mööda must, tuututasid. Ma küsisin, mis mõttes. Siis ütles, et väga tihti sõidab ilma lubadeta linnas ringi. (koolitusel osalenud tüdruk, suurlinn)

13aastane, ilma lubadeta sõitnud. Ja viimased 2 aastat pole kordagi vahele jäänd. Ta on nagu politseist mööda sõitnud, aga tal piisavalt uus auto, millel on nagu kõik ülevaatused tehtud. Siis pannakse see numbrimärgist kood sisse, vaadatakse, et kõik on korras. Ta on sõit päris väiksest saati maal. Tavaliselt isa või ema paneb ta rooli, kui nad läevad kuskile Tartust välja. Kiirust ei ületa ega midagi. Ta sõidab lihtsalt suht rahulikult. (koolitusel mitteosalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Osad noored väldivad rolleriga sõitmist ja pigem sõidava autoga ja ilma lubadetta

Talvel käid pikali maha. Sa oled nii väike liikleja seal! Kellelegi ei meeldi need rollerid. Need igal pool jäävad ette seal. (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Võltsloaga sõitmine

Meedias olen kuulnud, et teevad võltsload ja lihtsalt sõidavad. (koolitusel osalenud tüdruk, pealinn)

Ohtlik liiklemine autoga

- Telefoni vaatamine või muusika vahetamine roolis olles

Olin roolis ja linnas, siis vahetasin muusikat ja ees oli ülekäigurada. Ja siis auto järsult pidurdas ees. Kui ma ei oleks ta suuna- võõndisse läinud... Kiirused ei olnud suured 40- 45. Täiesti ootamatu (koolitusel mitteosalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Ostetud auto maksimumkiiruse ja juhitavuse testimine kõrvalisel teel

Sõber ostis uue auto ja siis me mõtlesime, et proovime siis auto võimu. Ja siis me läksime siuksele väiksele, kus rahvast ei liikunud. Ja väiksed augud olid ka sees. Siis saime 160 sisse. Ja siis mõtlesime, et tõmbaks nagu külje ette. Autos oli 5 kohta, aga taga istus 4 inimest. Ja siis saime ühele poole ilusti. Tõmbas teisele poole ka ilusti, aga siis jäi mingine auk ette või selline asi. Ei suutnud autot tagasi tõmmata ja siis me lendasime näoga sinna valli ja 2 korda käisime üle katuse. Me ise imestasime ka, et katus oli suhteliselt sisse. Et mismoodi me üldse nagu ellu jäime. (koolitusel mitteosalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Joobes juhtimine

Täispeaga sõitmine kindlasti, üldse mingi aines peaga sõitmine (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

Ei ole mitte midagi juhtunud, see ajab täiega närvi. Nad peaks karistada saama. See ei õpeta neid ju. Võtku load ära või ma ei tea. Jah, vahest võib tõesti seda ka juhtuda, et ei saagi oma õppetundi, nii kaua kui nende endiga midagi ei juhtu. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

Ma tahaks rääkida sellest, võib-olla mitte ainult joomine, mitte ainult alkoholi joonuna ei minda rooli, vaid ka näiteks kanepit, kui on tehtud. Ma ei tea, kas ma olen õigesti aru saanud, aga minu arust nagu väga vähestel patrullidel on kanepitestid kaasas. Need on nii kallid lihtsalt. Teine asi on see, et kuidagi minu tutvusringkonnas, seda alkoholihoovet võetakse tõsisemalt kui kanepihoovet, sest kanepiga on see jutt, et see pole üldse nii hull. Usaldatakse ennast rohkem kanepiuimas rooli, kuigi põhimõtteliselt see on vähemalt sama hull. Hullemaks teeb see, et politsei ei tuvasta seda nii lihtsasti. Peab selle jaoks viima ju kuskile haiglasse. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

Ma arvan, et kui üks sõber on purjus, siis on kõik sõbrad purjus. (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

Peo raames tavaliselt sõitnud purjus peaga. Alati on hästi läinud ses mõttes. Ei ole mingit matsu ega midagi vägemat. Vaid rallit teind natukene. (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

No mul tuttav jõi ka peale ja siis sõitis. Jäi ühte puud vaatama. Peaaegu pani matsu... Aga midagi hullu ei olnud. Ta sai aru. Muidugi saab aru, mida ta teeb. See ei ole nii hull asi, kui amfetamiini või heroini laksu all. Vot siis on niisugune asi, et ... Ma ei ole isiklikult olnud, aga ma tean, paljud on rääkinud. (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

Ohtlik liiklemine autoga

- Tugevalt väsinud olekus juhtimine

Mu trennikaaslane, kes oli peale trenni nagu nii väsinud et ka oleks peaaegu teelt välja sõitnud. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Auto ülerahvastamine - Peamine tüüp ettevaatlikult ülerahvastatud autoga sõitmise juhtumeid tuleneb hädavajadusest – inimesed soovivad teise kohta liikuda ja teist võimalust ei ole kui minna selle autoga, mis on, liigutakse tihti koos külalistega, keda on vaja ära viia

Me tulime ise ükskord ka. Oli vaja saada bussi peale. See oli selline väga maakoht, mingi metsa vahel. No surusime sinna mingi kaheksa inimest autosse. Ees sõitiski politseiauto, aga õnneks ta keeras täpselt eest ära. Õnneks juht sõitis väga aeglaselt, ta võttis seda väga tõsiselt. Aga oleks võinud lõppeda väga halvasti see. Õnnetust õnneks ei juhtunud. . (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

Üle-eelmise aasta talvel oli selline asi. Läksime kümnekesi. Ees oli 1 ja 2, tagaistmetel oli 6. Pagasis oli 2 veel. Pagas oli asju täis ka veel. Autojuht oli ise kaine. Kõik teised olid täis. Mitte midagi ei juhtunud. Õnneks menti ei tulnud. Siis õnnetusi ei tekkind. Kõik oli korras peale inimeste arvu. Peoolukord. (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Vanemad on käskinud lastel ruumipuudusel sülle istuda

Tavaliselt öeldakse 'Istu põlvede peale või mine istuma pagasiruumi' Nii on suurem risk ja rohkem ohvreid, sest turvavööd ei kinnitatud. Võib-olla inimene, kelle peale sa istud, ta on kinnitatud, kuid sa ei ole, võid murda oma kaela või ribi. Sul on tõenäolisem rohkem võimalusi surra õnnetuses. (koolitusel mitteosalenud tüdruk, vene keel, linn)

Tavaliselt kui kellelgi on sünnipäev ja siis sünnipäevalapse vanemad sõidutavad külalisi Tallinnast, näiteks. (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, linn)

Millest ohtlik käitumine tuleb?

Kihutamine, kiiruse ületamine, mööda sõitmine, võistlemine

- Sõpradele ja tüdrukutele mulje avaldamine, 'köva venna' mängimine

Ma kuulsin just täna hommikul seda, et teed on nüüd libedad, et saaks siin teha igasuguseid värke autoga. Driftida ja... see on tegelikult ju ohtlik. Ma kuulsingi niimoodi siin kooli peal, et üks ütles, et ah et polnudki nii libe, et oleksin saanud parkida niimoodi, et tõmban kässari peale, aga siin nii väiksed lapsed tulevad tõukeratastega kooli, ükskõik mida, nad ei pane täheleegi ja võib juhtuda õnnetus. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Peo ajal on vaja minna poodi või sõbrale järgi sõita

Mul sõber sõitis Põlvamaal 80ga posti. Sõitis tänavaposti ümber. Pikali. Terve tänav oli kustus. Kõik panid omal jalul minema pärast. Kõik olid jumala segi kah. Nad vist tulid mingilt peolt ja tahtsid vist poodi minna (koolitusel mitteosalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

Võib-olla just see põhjus, et minna just alkoholi juurde ostma. Et sa ajad ainult sellepärast oma purjus sõbra rooli, et sul on vaja veel juua. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

Juhilubadetta sõitmine

- Peo ajal minnakse kainenena, kuid juhilubadeta kihutama

Alati on hästi läind ses mõttes. Ei ole mingit matsu ega midagi vängemat. Vaid rallit teind natukene. (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Autoga kohtingule

Miks mitte viia tüdruk sõitma. Päikseloojangut vaatama. Sõidad põlluteel näiteks. Lähed viidki tüdruku kuhugile ilusasse, romantilisse kohta (koolitusel osalenud poiss, eesti keel, suurlinn)

- Kodune kasvatus

Ilmselt see algab kodusest kasvatuses. Ma ei tea, kuidas seda väljendada, nagu üldine tase, haritus või intelligentsus. Maal juhtub rohkem neid õnnetusi. Eks see sõltub sellest, et mis kontingendist sa tuled, kultuuriruumid, eks see sõltub ilmselt sellest suuresti. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Sõpruskonna peale ostetud auto testimine

Millest ohtlik käitumine tuleb?

- Ohutus kohas sõiduvahenditega harjutamine teeb julgeks

Mul üks tuttav, neil on talu, siis ta on väiksest saati õdede-vendadega traktoreid juhtinud ja igasuguseid masinaid ja siis autoroolis ta on ka. See on sarnane nagu selles mõttes. Siis ta sõidabki enda maakohas väga palju autoga, kuigi tal pole lube. Vahest nagu linna ka. Eks ikka nagu maantee peal võib päris lihtsalt jääda. Aga eks ongi see, et on vaja esimest korda kätte saada. Kui saad trahvi, siis enam ei tee. Aga veel pole seda juhtunud tal. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

Võib-olla see ka, et maakohtades väikestel teedel on harjutatud väikesest peale ja siis tuntakse ennast suht kindlalt autoroolis ilma lubadeta ka. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

- Kanepijooobega juhtimist peetakse vähemohtlikumaks

Teine asi on see, et kuidagi minu tutvusringkonnas, seda alkoholihoovet võetakse tõsisemalt kui kanepijoovet, sest kanepiga on see jutt, et see pole üldse nii hull. Usaldatakse ennast rohkem kanepiuimas rooli, kuigi põhimõtteliselt see on vähemalt sama hull. Hullemaks teeb see, et politsei ei tuvasta seda nii lihtsasti. Peab selle jaoks viima ju kuskile haiglasse. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, Tallinn)

Ohu vältimine

- Turvavöö kasutamine

Auto piiksub igal juhul, see ajab mind närvi (koolitusel osalenud tüdruk ja poiss, vene keel, linn)

- Joobes juhtimist peetakse ohtlikumaks kui juhiloata juhtimist

Tal ei olnud need tehtud, ühesõnaga, ta põhimõtteliselt ei võinud sõita. Aga siis tal kõik töökaaslased olid joonud ja nad tahtsid koju saada ja siis nad panid tema valiku ette, kas üks istub purjus peaga sõpradest rooli või istub ta ise rooli, sest tema oli kaine, aga ei olnud samas nagu lube. Aga ilmselgelt tema võttis selle valiku, et ta pigem istub rooli, sest ta on sõitnud, ta oskab sõita, kui laseb purjus sõbra rooli. Ja noh, muidugi kilomeetri pärast siis võetigi nad kinni ja siis see sõber sai trahvi selle eest ja nüüd ei saa lube teha praegu. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Juhiloata juhtimist julgustavad ka sugulased, et ise joobest juhtimist vältida, kui on vaja autoga midagi tuua

Maal oli pidu, aga vanaisa oli viina võtnud ja mingi liiva või puid oli vaja õhtul tooma minna ja siis mu onupoeg, kes on 18, nüüd vist on juba load, aga toona ei olnud. Vanaisa oli nagu, et davai, me oleme nii palju koos sõitnud, istu rooli ja toome selle liiva ära. Käisid ära seal. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Ei julge autosse istuda sõbraga, kui tal pole juhilube

On parem ei istu autosse koos inimestega, kellel ei ole juhiluba. Sa ei tea, mida nad võivad teha. Ma tahan veel elada (koolitusel mittosalenud tüdruk ja poiss, vene keel, linn)

Ohu vältimine

- Sõbrad takistavad joobes rooli minemast

Mingisugune pidu oli, mind seal muidugi ei olnud, aga nii palju kui ma kuulsin, siis seal üks juht tahtis rooli minna, ta oli täiesti lakku täis. Ja siis teine sõber, kes on juhuslikult automehaanik, võttis autol küljest ära midagi ja peitis selle ära, et ta ei saaks sõitma minna, sest võtmeid ta ei olnud nõus andma. Aga sellest oli tüli hiljem. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Võimalused joobes rooli istumist takistada

Sa võid karjuda, võid kasutada halbu sõnu, kui näiteks nad on kodus, lihtsalt sulgeda kõik ukсед ja aknad, nii et nad ei saaks lahkuda, või füüsiliselt peatada.

Kui sul on juhiluba, saad viia auto eemale peo kohast ja jalgsi tulla tagasi.

Või juhtida tähelepanu kõrvale. Ma tean, et paljudele joobeseisundis inimestele meeldib südame pealt ära rääkida asju.

Võtta võtmed ära.

Helistada vanematele või täiskasvanutele, et nad viiks ta koju

- Pidutsedes jääb üks autojuht kaineks

Enamikus seltskonnas vähemalt üks inimene on, kellel on auto ja kes ei joo, nii et vähemalt pooled inimesed viib koju, ja ta ei hakka jooma. Enamasti on need noored vanuses 17-25 aastat. (koolitusel mittosalenud tüdruk, vene keel, linn)

- Teises linnas elades suuremale liikumisvajadusele hoolimata ei istuta joobes autorooli isegi palumise peale

Mõned sõbrad ei vii mind autoga koju teise linna, kui ma palun "Ma ei saa, sest ma olen purjus". (koolitusel mitteosalenud tüdruk, vene keel, linn)

Ohu vältimine

- Teises linnas elades suuremale liikumisvajadusele hoolimata ei istuta joores autorooli isegi palumise peale:

Mõned sõbrad ei vii mind autoga koju teise linna, kui ma palun "Ma ei saa, sest ma olen purjus". (koolitusel mitteosalenud tüdruk, vene keel, linn)

- Kainelt saab rällist suurema naudingu

Vaat kui lähed kuskile põllu peale sõitma, siis on kõige parem, kui kainelt. Seal saad siis kiiremini sõita. Kui sa oled täis, siis sa ei saa ise ka sellest naudingut! Kui sa oled kaine, saad kurve võtta. (koolitusel osalenud poiss, suurlinn)

Kas noored kasutavad turvavarustust?

- Autos enamus noori kasutab turvavööd, kuid on erandeid

Kui ma näiteks oma sõpradega autos, olen alati öelnud, et on vaja turvavöö kinnitada, et oleks parem. (koolitusel mittosalenud poiss, vene keel, linn)

Tihti need, kellega ma sõidan, et nad ei kinnita, neil on ebamugav kinnitatud turvavööga sõita, sest on vaja end tagasi pöörata. Ei ole hirmutunnet, arvavad, et midagi ei juhtu (koolitusel osalenud poiss, suurlinn)

- Mõned jalakäijad ei kasuta helkurit

Mõned inimesed ei kasuta helkurit, sest nad usuvad, et nad vaatavad ringi, kes, kus, nad teevad kõike reeglite järgi ja usuvad, et ei ole vaja helkurit kasutada. (koolitusel mittosalenud tüdruk, vene keel, linn)

- Mõned ei kasuta rolleri ja jalgrattaga kiivrit ega muud turvavarustust

Keegi ei pane kiivrit, milleks seda üldse vaja, kuueteistkümnenni võibolla mingid lapsed panevad (koolitusel osalenud poiss ja tüdruk, suurlinn)

Soeng läheb sassi (koolitusel mitteosalenud tüdruk, suurlinn)

Väiksemas kohas ei kasutata kiivrit. Seal ei liikle mitte kedagi. Seal vahel liikleb inimesi läbi, aga see on ka maanteel. Seal, kus ma elan, ei liikle mitte kedagi (koolitusel mitteosalenud tüdruk, vene keel, linn)

Ma sõidan jalgrattaga, kus meil on tanki mägi, seal ei ole kunagi politseid. Ja seal ei ole mingeid õnnetusi. Puuduvad autod üldse. Arvan, et seal ei ole vaja kiivrit. Kui linna minna, siis jah. (koolitusel mitteosalenud tüdruk, vene keel, linn)

Põhimõtteliselt, kiiver on kohustuslik, aga kui sa sõidad kõnniteel, siis ei pane sageli. (koolitusel osalenud poiss, vene keel, linn)

Kas noored kasutavad turvavarustust?

- Kui vanemad paluvad kasutada rattaga kiivrit, küünarkaitset ja põlvekaitset siis võivad lapsena eakaaslased seda naeruvääristada

Ei, me oleme liiga vinged selle jaoks. Me isegi hakkasime solvama teda, miks sa tobedalt välja näed, miks sa vajad seda. Ja nüüd, pärast (paar aastat hiljem) sa mõistad. (koolitusel mittosalenud tüdruk, vene keel, linn)

Kes on noorte eeskujud liikluskäitumisel?

- Vanematel on oluline roll turvaliste liiklemisharjumuste kujundamisel ja peaaegu alati nimetavad noored eeskujudeks vanemaid või vanavanemaid kelle soovitusi või nõudlikkust kuulatakse:

Ma olen juba harjunud... Minu isa on niimoodi mind õpetanud, et isegi siis, kui on vaja 5 meetrit sõita, siis kinnitan ikka turvavööd. (koolitusel osalenud poiss, vene keel, linn)

- Põhikooli lõpuklassides on rohkem riskeerivat käitumist, kui võib tekkida liigne enesekindlus, et midagi ei juhtu – raskete liiklusõnnetuste hulljulgusega seotud põhjuseid välja tuues ja noori šokeerides on võimalik noorte liikluskäitumist turvalisemaks kujundada

Ma arvan, et varem me olime rohkem vastuvõtlikumad (6-7 klass), allusime nendele reeglitele paremini, aga nüüd juba... (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, linn)

- Enamasti mõjub distsiplineerivalt kui politsei on märkuse või trahvi teinud

Oli üks moment, minu sõbraga juhtus, politsei peatas teda ja öeldi talle kiiver pähe panna. Nüüd paneb alati. (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, linn)

Kes on noorte eeskujud liikluskäitumisel?

- Esimesed liiklemisioskused, põhimõtted ja reeglid saavad noored enamasti vanematelt – paljusid on vanemad õpetanud autoga sõitma enne kui autokooli minnakse. Samas vanemad võivad olla ka negatiivsed eeskujud

Mul ema teeb väga palju erinevaid asju roolis. Värvib huuli ja õpib ja loeb ja mida iganes. Tegelt on see väga ohtlik. (tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Teine suunaja on lasteaias ja algklassides läbitud liiklustunnid (jalgrattaloo tegemine)
- Kolmas käitumise suunaja on kas isiklik või tuttava kaudu kokkupuude liiklusõnnetusega
- Autokoolis käsitletud liiklusõnnetustest õpitakse

Esimeses tunnis näidatakse kohe, milleni see viia võib, igasugused tagajärjed ja inimene mõistab, ta teab, mis teda ootab. Ning muuseas paljud loobuvad. Neid peamiselt kardavad pärast seda. (poiss, vene keel, suurlinn)

- Isiklik kokkupuude saab olla ka seminari kaudu, kus liiklusõnnetuse läbi teinud inimene räägib sellest, mida ta oleks saanud teha, et oma ja teiste elu mitte ära rikkuda
- Noored vajavad selgitust, miks liiklusreeglid ja turvanõuded on sellised nagu nad on ehk mis tõenäoliselt saab juhtuda kui neid ei järgi ja mis võib olla kõige rängem tagajärg – neile ei piisa teadmistest, et sellised on reeglid
- Kui käsitleda juhtunud liiklusõnnetusi koolis sellest vaatest, mis on võimalikud stsenaariumid õnnetuse ärahoidmiseks, siis see võib samuti õpetlik olla
- Need järeldused kehtivad nii soo, gruppide kui ka koolitusel käinute/mittekäinute lõikes

Kuidas vähendada noorte riskikäitumist liikluses?

- Viia läbi liikluskoolitusi ka hiljem, kui algklassides
- Liiklusõnnetustest kuulmine tuttavate kaudu või ise ohtlikku olukorda sattumine teeb ettevaatlikuks

Kui kuuled õnnetustest, kuidas jäädi auto alla. Või näiteks sina peaaegu jäid auto alla. Sa tead, et see on viga. Ja rohkem ei saa lubada. Meie hakkame teadvustama ja mõistma. Ja jälgima. (koolitusel mittosalenud tüdruk, vene keel, linn)

- Raskest liiklusõnnetusest kuulmine meedia kaudu võib teha ka ettevaatlikuks

Aga mulle tundub, et hoiatav näide võib mõjuda, isegi kui telekast näidatakse mingisugust liiklusõnnetust, siis pärast püüad ikka ise ettevaatlik olla (koolitusel osalenud tüdruk, vene keel, linn)

Näidatakse nagu uudistes hästi täpselt, kuidas on õnnetus juhtunud. Kuidas see kõik on, siis hakkame mõtlema sellest, et kui endaga nii juhtuks, ei sooviks. (koolitusel mitteosalenud poiss, suurlinn)

Näidata videoklippi, kui autojuhi vea tagajärjel inimene hukkub või invaliidiks jääb, kindlasti see mõjub, inimene mõtleb, kas on tal vaja sellist koormat oma südametunnistusel kanda. (koolitusel mitteosalenud Tüdruk, suurlinn)

Ma arvan, et sellistele loengutele on vaja kutsuda inimesi, kes kannatasid liiklusõnnetustes, nad on kasvõi puuetega inimesed nüüd või neil on mingi nähtav tagajärg olemas, et noortele oleks elus näide, et kui nad käituvad niimoodi, siis nad võivad samas seisundis pärast olla, kogu elu on rikutud siis. (koolitusel mitteosalenud Tüdruk, suurlinn)

Kuidas vähendada noorte riskikäitumist liikluses?

- Soovitatakse anda noortele võimalikult otsene kokkupuude shokeerivate liiklusõnnetuse ohvrite ja mahakantud autodega

Noortele võiks ekskursioone teha surnukambrisse ja autode prügimäele (koolitusel mitteosalenud poiss, suurlinn)

- Avada rohkem spetsiaalsed driftimisväljakud, romuralli (nt Tartu Raadi lennuväljal saab kiirendada õhtuti)

Praegu, kui tuleb lumi maha, nad hakkavad igas suvalistes parklates driftima. Äkki mingi spetsiaalne koht nendele selle jaoks teha. Nad ei ohusta teisi sellega. Ja et nad lähevad sinna omal vastutusel. Aga raha selle eest küsida ei saa, siis nad ei lähe sinna. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

Samamoodi on see street race iga kolmapäev ja neljapäev. Kas seal üldse õnnetusi juhtub, üks vahest ikka, aga seda võiks kuidagi niimoodi, et on päriselt korraldaja ja on kiirabid kohe kõrval olemas. Nad teevad seda ju nagunii. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

- Huviringide puudus väiksemates kohtades võib aidata kaasa noorte riskikäitumisele liikluses. Mitmed noored poisid vajavad adrenaliinirohkeid kogemusi, liiklusele alternatiivne võimalus on ekstreemspordiga tegeleda

Mingu trenni. See on see adrenaliin ju mis nad saavad. Mingu rallit sõitma. Minu meelest kihutajad ongi rohkem väikestest kohtadest, kus ei ole huviringi. Sinna võiks teha mingid asjad, trennid, et seal saab välja elada oma energia. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

Kuidas vähendada noorte riskikäitumist liikluses?

- Soovitatakse võimaldada 16-aastaselt teha juhiloa, et ei pea sõitma üle 2-aastase staaziga juhi kõrval - Poisid ei ole motiveeritud piiratud juhiloa taotlemiseks autokoolis käimisest. Soovitakse 16-aastaselt juba iseseisvalt sõita. Seepärast kuni 18-aastaseks saamiseni sõidetakse juhiloata

Kehtestada vanusepiir väiksemaks, et 16 saab juba loa. (koolitusel mitteosalenud poiss, suurlinn)

Kui saaks loa kätte, saaks liikuda vähemalt. Muidu jääd koguaeg hiljaks igale poole. Miks sa sinna ei jõudnud, miks siia? Sellepärast, mul ei ole transporti, millega saaks liikuda vähemalt. (koolitusel osalenud poiss, suurlinn)

- Õpetlik oleks reaalsuselähedane autoõnnetuse simulatsioon või päriselt ise autoga lavastatud õnnetuse läbielamine väiksemal kiirusel.

Mingi programm koostada, kus näitab õnnetusi. Mingid värgid on kaasas, et noored saavad ise testida oskusi ja võimeid. (koolitusel mitteosalenud poiss, suurlinn)

- Turvavööde kinnitamiseks

Autojuht peab kindlasti ütleva, kui keegi ei taha turvavööd kinnitada, siis lihtsalt mine autost välja (koolitusel osalenud tüdruk, suurlinn)

- Poodides kiirkulleri teenus, et ei peaks peo käigus ise poodi minema ega taksot enda järgi kutsuma

Kuidas vähendada noorte riskikäitumist liikluses?

- Soovitus koolituseks – kannatanu näitab, kuidas hooletusega elu ära rikkunud on
Kui see inimene ka kohal oleks ja räägiks, kuidas oli. Ise kohapeal ja inimesed näeksid teda. Kui näevadki, kuidas ta elu tegelikult ära rikutud on, siis võib-olla tegelt see annaks ka väga palju kaasa. Kui ta tuleb ise kaasa ja räägib oma kogemustest, mis tal on olnud. (koolitusel osalenud tüdruk, eesti keel, pealinn)

Just siis, kui ta räägib täpselt, mida ta kahetseb, siis peaks jõudma ikka pähe (koolitusel mitteosalenud poiss, suurlinn)

Mõtlemapanev näide, mida Youtube'is on nähtud: Kuidas ta oli seal juhi kõrval. Jumala õige ja kuidas kurvi pealt sõitsid vastutulevale rekkale küljepealt sisse ja siis juht on surnud nüüd ja kaasreisija on halvatud. Üks käsi ei liigu, mõlemad jalad ei liigu, on kõnevõime raskused ja mälu puudus. Vahepeal kaob ära ja siis natuke saab rääkida. (koolitusel mitteosalenud poiss, suurlinn)

Räägitakse see õnnetus algusest lõpuni põhjalikult läbi. Et nagu miks ei või nii teha, või mis on nagu kurvemad lõhud, mis oleks võinud juhtuda. (koolitusel mitteosalenud poiss, suurlinn)

- Koolitustel arutada ka rolleri ja jalgrattaga õnnetusi -

Seal võiks olla, et mis juhtus kellelgi, kes kiivrit näiteks ei kasutanud, kui rattaga sõitis (koolitusel käinud poiss, suurlinn)

